

**Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi hätäkeskuksia koskevas-
ta kokeilusta**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi laki hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta. Lain nojalla kokeiltaisiin palo- ja pelastustoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon, poliisitoimen sekä rajavartiolaitoksen meripelastuspalvelun hätäkeskustoimintojen yhdistämistä valtion hätäkeskusten hoidettavaksi Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan lääneissä, sekä kahdella pienemmällä alueella, joiden keskuspaikat olisivat Salo ja Ylivieska.

Kokeilu olisi määräaikainen ja se kestäisi enintään viisi vuotta. Sen perusteella päätettäisiin viranomaisten yhteisen hätäkeskustoiminnan jatkamisesta ja laajentamisesta sekä kunnallisille aluehälytyskeskuksille kuuluvien tehtävien siirtämisestä valtion hätäkeskuksille. Kokeilun aikana selvitettäisiin myös, voitaisiinko hätäkeskusten suoritettavaksi ottaa maksullisia niille soveltuvia palvelutehtäviä.

Kokeilun kustannuksista vastaisi valtio ja sen ajaksi kokeilualueisiin kuuluvat kunnat vapautuisivat palo- ja pelastustoimesta annetussa laissa säädetystä velvollisuudesta ylläpitää yhteisesti aluehälytyskeskusta. Kunnilta säästyvät kustannukset otettaisiin huomioon kuntien yleistä valtionosuutta määrättäessä.

Kokeilun toimeenpanisi sisäasiainministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Kokeiltava yhteistoiminta edistää Euroopan yhteisöjen yleiseurooppalaista hälytysnumeroa koskevan päätöksen mukaisen hätänumeron 112 käyttämistä.

Esitys liittyy valtion vuoden 1994 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta.

SISÄLLYSLUETTELO

	Sivu		Sivu
ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ .	1	4. Esityksen vaikutukset	7
YLEISPERUSTELUT	3	4.1. Taloudelliset vaikutukset	7
1. Johdanto	3	4.2. Organisaatio- ja henkilövaikutukset	8
2. Nykytila	3	5. Asian valmistelu	8
2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö	3	5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto	8
Aluehälytyskeskukset	3	5.2. Lausunnot	9
Poliisin hälytyskeskukset	4	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	9
Muut hälytyskeskukset	4	1. Lakiehdotuksen perustelut	9
Terveystieteiden ja sosiaalitoimen häly-		2. Tarkemmat säännökset ja määräykset	11
tyskeskuspalvelut	4	3. Voimaantulo	11
2.2. Kansainvälinen kehitys ja järjestelyt ulko-	4	LAKIEHDOTUS	12
mailla	4	LIITE	14
Euroopan yhteisöt	4	Luonnos asetukseksi hätäkeskuksia koskevasta	
Pohjoismaat	5	kokeilusta	14
Keski-Eurooppa	5		
Yhdysvallat	5		
2.3. Nykytilan arviointi	5		
3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset ...	6		

YLEISPERUSTELUT

1. Johdanto

Avunannosta vastaavilla viranomaisilla, kuten palo- ja pelastustoimella, poliisilla, sairaankuljetuksella, sosiaali- ja terveystoimella sekä meri- ja lentopelastuspalvelulla, tulee olla jatkuva valmius hätäilmoitusten vastaanottamiseen ja niistä aiheutuvien toimenpiteiden käynnistämiseen.

Onnettomuus- ja hätätilanteissa tarvitaan usein useamman eri viranomaisen toimenpiteitä. Esimerkiksi vakava liikenneonnettomuus saattaa edellyttää poliisin, sairaalan lääkintäryhmän, sairaankuljetuksen ja palokunnan toimia. Kaikkien tarvittavien avunantotoimien käynnistyminen mahdollisimman nopeasti hätäilmoituksen vastaanottamisen jälkeen on yleisen edun mukaista. Yleisen edun mukaista olisi myös, että apu olisi saatavissa yhteen ainoaan ja hätätapauksen luonteesta riippumatta aina samaan paikkaan tehtävällä ilmoituksella.

Suomessa on kaksi valtakunnallista hätäilmoitusjärjestelmää eli kunnalliset aluehälytyskeskukset ja valtion ylläpitämät poliisin hälytyskeskukset. Lisäksi rajavartiolaitoksella on muuhun päivystystoimintaan liittyvät hälytysten vastaanottojärjestelyt meripelastustehtäviä varten ja ilmailulaitoksella päivystys- ja johtojärjestelmä lento-onnettomuuksien ja pelastuspalvelun edellyttämien lentotoimenpiteiden varalle.

Hätäilmoitus- ja hälytyspäivystyksellä tulee olla jatkuvasti valmius huolehtia suuren ja monitahoisenkin onnettomuustilanteen edellyttämästä viestiliikenteestä. Tämän vuoksi osa etenkin pienten keskusten voimavaroista on aika ajoin vajaassa käytössä. On todennäköistä, että yhdistämällä aluehälytyskeskusten ja poliisin hälytyskeskusten toiminnat ja mahdollisesti muitakin hälytyskeskustoimintoja yhteisiin ja nykyistä huomattavasti harvempiin hätäkeskuksiin, toimintaa voitaisiin tehostaa ja saavuttaa samalla säästöjä.

Nykyaikainen tekniikka tekee mahdolliseksi huomattavasti nykyistä suurempien hälytysalueiden toiminnan ja keskusten toimimisen toistensa varakeskuksina. Olisi myös mahdollista saada aikaan kohtuullisin kustannuksin tällä hetkellä puuttuva valtakunnallinen pelastushallinnon tieto- ja viestijärjestelmä, jolloin suuronnettomuuksissa tarvittava tiedon kulku voidaan varmistaa.

Yhtenäisen tieto- ja viestijärjestelmän suunnittelu ja toteuttaminen soveltuisi paremmin valtion kuin kunnallishallinnon tehtäväksi.

Eri viranomaisten keskusten yhdistäminen on laajakantoinen kansalaisten turvallisuutta koskeva uudistus. Siihen mahdollisesti liittyvien epävarmuustekijöiden selvittämiseksi on suunniteltu enintään viisi vuotta kestävä kokeilu, jossa neljällä alueella kokeillaan viranomaisten yhteistoimintaa osaksi eri tavoin järjestettynä ja jonka aikana kehitetään hälytyspalveluihin tieto- ja viestijärjestelmä. Kokeilun kuluessa päätetään hätäkeskustoiminnan kehittämisen suuntaviivoista kokeilun tuloksia hyväksi käyttäen.

Jäljempänä käytetään nimitystä hälytyskeskus tarkoittaessa nykyisen järjestelmän mukaisia keskuksia. Kokeilukeskuksista ja mahdollisesti perustettavista muista viranomaisten yhteisistä keskuksista käytetään nimitystä hätäkeskus.

2. Nykytila

2.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Aluehälytyskeskukset

Palo- ja pelastustoimesta annetun lain (559/75) mukaan sisäasiainministeriö on jakanut maan 57:ään hälytysalueeseen. Kullakin alueella kunnat ovat olleet velvolliset perustamaan aluehälytyskeskuksen ja sitä ylläpitämään. Aluehälytyskeskusten tehtävänä on toimia yleisinä hätäilmoituskeskuksina. Niiden henkilöstön määrä on noin 500. Vuotuiset käyttömenot ovat noin 100 miljoonaa markkaa. Aluehälytyskeskukset suorittivat vuonna 1991 noin 560 000 lakisääteistä tehtävää. Niistä pääosa, noin 360 000 tehtävää oli sairaankuljetusajoneuvon hälyttämisiä. Poliisille yhdistettiin noin 110 000 hätäilmoituspuheluja. Palo- ja pelastustoimen tehtäviä oli noin 43 000. Lakisääteisten tehtävien lisäksi keskukset suorittivat kunnallisten päätösten perusteella erilaisia muita valvonta- ja ilmoitustehtäviä, joista palvelujen tilaajat maksoivat korvauksen.

Kunnilla on oikeus saada aluehälytyskeskusten perustamiskustannuksiin valtionosuutta kunnille palo- ja pelastustoimen kustannuksiin suoritettavista valtionosuuksista ja -avustuksista.

ta annetun lain (560/75) mukaisesti. Valtionosuutta maksettiin sanotun lain mukaan myös aluehälytyskeskusten käyttökustannuksiin vuosina 1976—1988. Vuoden 1989 alusta valtionosuus aluehälytyskeskusten käyttökustannuksiin siirrettiin osaksi kuntien yleistä asukaslukepohjaista valtionosuutta.

Suurin osa aluehälytyskeskuksista on rakennettu 1980-luvun alkupuolella. Ne toteutettiin paikallisina yksittäisinä hankkeina ja vain muutama on sen jälkeen ajanmukaistettu. Muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta keskusten käytössä ei ole tehokkaita ATK-järjestelmiä. Valtaosa hälytysalueista on niin pieniä, etteivät kunnat ole pitäneet taloudellisesti mahdollisena ylläpitää toiminnan ja turvallisuuden kannalta tarpeellista kahden henkilön päivystystä, vaan keskukset ovat virka-ajan ulkopuolella olleet yleensä yhden henkilön hoidettavina.

Sisäasiainministeriö on päättänyt muuttaa hälytysaluejakoa niin, että aluehälytyskeskusten lukumääräksi tulee 27. Tämä merkitsee keskimäärin hälytysalueiden koon kaksinkertaistumista ja edellyttää, että uuden aluejaon edellyttämien keskusten tekniikka samalla uusitaan.

Poliisin hälytyskeskukset

Poliisin hälytyskeskustoiminnasta ei ole nimenomaista lainsäädäntöä, vaan se on osa poliisin lakisääteistä toimintaa. Poliisin hälytyskeskukset toimivat yleisöltä tulevien ilmoitusten keskitettyinä vastaanottokeskuksina. Päivystyshenkilöstö vastaa toiminnan käynnistämisestä sekä toimii tilanteen yleisjohtajana, jollei johtovastuuta ota muu poliisin henkilöstöön kuuluva. Samalla päivystäjät johtavat ja valvovat viestitystä, välittävät tarvittavat tiedot partioille, vastaavat osaltaan esitutkintaan liittyvistä toimista, toimivat alueellaan päällystön kuulumattoman henkilöstön esimiehinä, vastaavat säilöön otettujen vartiointinista, suorittavat asiakaspalvelua ja huolehtivat toimintaan liittyvistä tukitoimista.

Ympäri vuorokauden toimivia poliisin hälytyspäivystyspisteitä on 75. Ne ottavat vuosittain vastaan noin kaksi miljoonaa puhelua, joista aiheutuu noin 600 000 hälytyslähtöä. Edellä mainittuihin tehtäviin arvioidaan sitoutuvan vuosittain runsaat 600 henkilötyövuotta.

Muut hälytyskeskukset

Merivartiostojen johtokeskusten, joita on kolme, yhteydessä toimivat meripelastuskeskukset ylläpitävät valmiutta ottaa vastaan meripelastusta koskevia hätäilmoituksia ja johtaa meripelastustoimenpiteitä.

Lennonjohtojärjestelmään kuuluvien aluelennonjohtaelinten yhteydessä toimivat lentopelastuskeskukset, joita on kaksi, ylläpitävät valmiutta johtaa kateisiin joutuneiden ilma-alusten etsintä- ja pelastustoimenpiteitä ja myös muita pelastuspalvelutarkoituksessa suoritettavia lentotoimenpiteitä.

Terveydenhuollon ja sosiaalitoimen hälytyskeskuspalvelut

Sairaankuljetus on osa terveydenhuoltoa. Sairaankuljetuksen hätäilmoitus-, hälytys- ja viestijärjestelmät voidaan katsoa myös osaksi terveydenhuoltoa ja kuuluvan myös terveystoimien toimialaan. Yleisiksi hätäilmoituskeskuksiksi säädetty aluehälytyskeskukset huolehtivat näistä tehtävistä. Sairaankuljetustehtävien lukumääräinen osuus aluehälytyskeskusten kaikista tehtävistä on yli 70 prosenttia.

Sosiaali- ja terveystoimien arvioon mukaan hallinnonalalla on hälytyskeskuspalvelujen tarvetta paikallistasolla lisäksi suuronnettomuuksissa tarvittavan lääkäri- tai lääkintäryhmän toiminnan käynnistämiseksi, onnettomuuksissa tarvittavassa valvontayhteistyössä, kotisairaanhoidon ja kotiaavun järjestelyissä, turvahuonepäivystyksessä ja sosiaalitoimen äkillisissä huoltotilanteissa.

2.2. Kansainvälinen kehitys ja hälytysjärjestelyt ulkomailla

Euroopan yhteisöt

Euroopan yhteisöjen (EY) neuvosto on vuonna 1991 tehnyt jäsenmaita sitovan päätöksen yhtenäisen hätänumeron 112 käyttöönotosta. Numeron tulee olla käytössä viimeistään vuoden 1996 loppuun mennessä. Yhtenäinen hätänumero edellyttää, että hätäpuhelut otetaan vastaan paikassa, jossa vähintäänkin pystytään karkeaan avun tarpeen määrittelyyn ja jossa on tekniset mahdollisuudet puhelun yhdistämiseen edelleen sille viranomaiselle, jota

asia pääasiassa koskee. Puhelun yhdistäminen edelleen avuntarpeen laadun selvittyä ja samojen asioiden selvittäminen uudelleen aiheuttaa hälytystoiminnassa viivästymisiä, joten kaikkien hälytysten suorittaminen puhelun ensimmäisestä vastaanotto paikasta tehostaisi toimintaa. Yhteisen hätänumeron käyttöönotto edellyttäne viranomaisten yhteistoiminnan lisäämistä Euroopan maissa. Toistaiseksi yhteinen hätänumero on otettu käyttöön EY:n jäsenmaista vain Belgiassa, Tanskassa, Saksassa ja Luxemburgissa. Kansainvälisessä teletoinnassa laadittujen suositusten perusteella numero on otettu käyttöön myös Suomessa. Yhteisten keskustusten puuttuessa on Suomessa kuitenkin käytössä yleisen hätäilmoitusnumeron kanssa rinnakkainen poliisin hätäilmoitusnumero 10022, johon tulevat puhelut otetaan vastaan poliisin hälytyskeskuksissa.

Pohjoismaat

Ruotsissa on toteutettu lähes koko maan kattava lääninhälytyskeskusverkko, jonka operaattorina on valtion teletoinen pääasiallisesti omistama osakeyhtiö SOS Alarmering Ab. Se ei kuitenkaan huolehdi poliisin hälytystoiminnasta, vaan yhdistää poliisille kuuluvat puhelut poliisin hälytyskeskuksiin.

Tanskassa hälytyskeskustoiminnasta vastaa kokonaisuudessaan poliisi lukuun ottamatta Kööpenhaminan kaupunkia, jossa palotoimella on oma hälytyskeskus.

Norjassa on kolme erillistä valtakunnallista hälytyskeskusjärjestelmää. Palotoimen hälytyskeskuksia ylläpitävät kunnat alueittain yhteistoiminnassa keskenään, poliisilla on poliisipiireittäin omat keskuksensa ja terveystoimikunnat ylläpitävät lääneittäin sairaankuljetuksen hälytyskeskuksia.

Keski-Eurooppa

Euroopan maissa on yleensä erilliset hälytyskeskukset palotoiminta, sairaankuljetusta ja poliisitointa varten. Ne ovat asianomaisten hallinnonalojen hoitamia. Suurkaupunkien keskukset ovat kuitenkin hyvin suuria ja saattavat palvella usean miljoonan asukkaan aluetta.

Yhdysvallat

Yhdysvalloissa ovat viranomaisten yhteiset

hälytyskeskukset yleisesti käytössä, joskin erot eri osavaltioiden välillä ovat suuret. Yhteisten keskusten päivystäjät eivät yleensä ole poliiseja eivätkä palomiehiä, vaan he muodostavat oman ammattikuntansa. Hälytyskeskushenkilöstön koulutuksessa opetetaan palo- ja pelastus-, sairaankuljetus- ja poliisitoiminnan kannalta merkittäviä asioita ja sen pääpaino on avuntarpeen ja kiireellisyyden arvioinnissa.

2.3. Nykytilan arviointi

Palo- ja pelastustoimen sekä poliisin hälytyskeskusjärjestelmät toimivat verrattain hyvin. Useimpien palo- ja pelastustoimen hoitamien aluehälytyskeskusten toiminnallisena puutteena on kuitenkin liian pieni henkilöstö virka-ajan ulkopuolella. Tällöin keskusten kapasiteetti ylittyy niin sanottuja päivittäisiä onnettomuuksia vaativimmissa tilanteissa ainakin hetkellisesti ennen hälytettävän varahenkilöstön saapumista. Seurauksena voi olla viiveitä ilmoitusten vastaanotossa, hälytystoimenpiteissä, ilmoituksissa ja muussa viestiliikenteessä. Näiden keskusten henkilöstön työkapasiteetin voidaan kuitenkin arvioida olevan virka-ajan ulkopuolella pääosan ajasta vajaakäytössä. Keskuksia yhdistämällä ja ottamalla niiden tehtäväksi sellaisia valvonta- ja viestitustehtäviä, jotka voidaan kiireellisissä tilanteissa siirtää myöhemmäksi, voitaneen keskusten toimintavalmiutta sekä toiminnallista ja taloudellista tehokkuutta parantaa.

Aluehälytyskeskusten tekniikka on keskimäärin yli 10 vuotta vanhaa. Varaosien saannissa on vaikeuksia. Vikaantumisen todennäköisyys lisääntyy laitteistojen vanhetessa. Tämän vuoksi hälytyskeskustekniikka olisi uusitava kuluvan vuosikymmenen loppuun mennessä. Mikäli tämä tehdään keskitetysti, uusinta on taloudellisempaa kuin erillishankkeina. Samalla olisi mahdollista suunnitella keskukset niin, että ne teknisesti voisivat tukea toisiaan ja muodostaa valtakunnallisen tieto- ja viestiverkon.

Sisäasiainministeriö on päättänyt muun muassa edellä esitettyjen seikkojen johdosta yhdistää hälytysalueita niin, että niitä tulee maahan Ahvenanmaata lukuun ottamatta 27. Ahvenanmaalla palo- ja pelastustoimi kuuluu maakunnallisen itsehallinnon alaan.

Voimassa olevan lain mukaan valtio olisi velvollinen suorittamaan valtionosuutta alueja-

on muutoksen ja hätäkeskustekniikan ajanmukaistamisen vuoksi tarpeellisiin aluehälytyskeskusten uusimiskustannuksiin.

Poliisilla on käytössään valtakunnallisia tieto- ja viestijärjestelmiä, mutta tekniikan kehittymisen myötä viestijärjestelmien uusimistarve alkaa olla ajankohtainen. Myös poliisin hälytyskeskustoimintaa koskee osaksi edellä aluehälytyskeskuksista esitetty arvio hälytyskeskuskapasiteetin rajallisuudesta suurissa tilanteissa ja sen jonkinasteisesta vajaakäytöstä.

Liikenneministeriön hallinnonalalla valmistellaan maahan valtakunnallista digitaalista viranomaisradioverkkoa, johon liittymällä eri viranomaiset voisivat korvata nykyiset vanhenevat erilliset radioverkkonsa. Tämä olisi eräs peruste suunnitella uutta hätäkeskusjärjestelmää keskitetysti niin, että uuden radioverkon ja hätäkeskusjärjestelmän kehittäminen voisi tapahtua vuorovaikutussuhteessa.

Ainakin yleisöltä tulevat meripelastusta koskevat hätäilmoitukset olisi tarkoituksenmukaista ohjata yleiseen hätäilmoitusnumeroon ja mahdollisesti ottaa vastaanakin yleisissä hätäkeskuksissa. Niillä voisi myös olla nykyistä enemmän tehtäviä meripelastuksen hälytystehtävissä, jolloin rajavartiolaitos saattaisi suunnata vapautuvaa kapasiteettiaan muihin tehtäviinsä.

Ilmailulaitoksen muuttuminen tulosvastuulliseksi liikelaitokseksi on johtanut siihen, ettei se voine entiseen tapaan virkatehtäväänään huolehtia yleisen pelastuspalvelun tarvitsemista varallaolo- ja johtamisvalmiustehtävistä. Osa näistä tehtävistä ja ainakin yleisöltä tulevien ilmoitusten vastaanotto voitaneen järjestää yleisiin hätäkeskuksiin.

Sosiaali- ja terveystoimi tarvitsee valtakunnallisen hälytys- ja viestijärjestelmän suuronnettomuuksien, yhdyskuntaonnettomuuksien, laajojen epidemioiden ja poikkeusolojen varalle. Yhteistyötarpeet muihin pelastusviranomaisiin tulisivat parhaiten huomioon otetuiksi, mikäli sosiaali- ja terveysviranomaisten järjestelmä olisi näiden kanssa yhteinen.

Edellä esitetyt kehittämistarpeet voitaisiin tyydyttää parhaiten eri viranomaisten yhteisillä hätäkeskusjärjestelyillä. Eri viranomaisten toimintatavat ja tavoitteet ovat kuitenkin niin erilaiset, että yhteistoiminnan järjestämiseen arvioidaan liittyvän myös ongelmia. Näiden ongelmien määrää ja laajuutta ei pystytä luotettavasti ennakoimaan. Tämän vuoksi ei päätöstä yhteisen hätäkeskusjärjestelmän perusta-

misesta arvioida voitavan tässä vaiheessa tehdä. Kun yhteistoiminnasta kuitenkin arvioidaan voitavan saada hyvin huomattavia etuja, on katsottu tarpeelliseksi kokeilla sitä määräaikaaisesti joillakin alueilla ennen kuin päätös toiminnan lopullisesta muodosta voidaan tehdä.

3. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen ensisijaisena tavoitteena on luoda lainsäädännölliset edellytykset määräaikaistulle kokeilulle, jossa valtion hätäkeskukset huolehtisivat keskitetysti eri viranomaisten hälytystoiminnoista. Kokeilun tuloksia käytettäisiin hyväksi päätettäessä hätäkeskustoiminnan kehittämisestä.

Toissijaisena tavoitteena on kehittää kokeilun yhteydessä eri viranomaisten yhteistyötä sekä suunnitella, kokeilla ja kehittää hätäkeskusten tieto- ja viestijärjestelmää.

Esityksessä ehdotetaan, että Keski-Suomen ja Pohjois-Karjalan läänit käsittävillä ja Joki-laaksojen sekä Salon seudun hälytysalueilla toimeenpantaisiin kokeilu. Kokeilussa alueille suunniteltaisiin ja rakennettaisiin valtion kokeiluhätäkeskukset, jotka huolehtisivat nykyisin aluehälytyskeskuksille kuuluvista tehtävistä ja joihin ohjattaisiin myös kaikki näiltä alueilta poliisille tulevat hätäilmoitukset. Sisäasiainministeriö toteuttaisi kokeilun yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa.

Esityksen mukaan kokeilukeskukset toimisivat enintään viisi vuotta. Tänä aikana olisi tehtävä päätökset joko kokeilun jatkamisesta, järjestelmän muuttamisesta pysyväksi ja laajentamisesta koko maahan tai muusta hätäkeskusjärjestelmän kehittämisestä. Mikäli kokeilu päätetään lopettaa, käynnistetään aluehälytyskeskusten ja poliisin hälytyskeskusten toiminta kokeilualueilla uudelleen. Tämän vaihtoehdon varalta ehdotetaan säädettäväksi, että kokeilun päättymisestä on ilmoitettava alueiden kunnille vähintään yhtä vuotta aikaisemmin.

Kokeilun yhteydessä kehitettävän tieto- ja viestijärjestelmän käyttöönottoa on tarkoitus jatkaa yhteistoimintakokeilun tuloksista riippumatta, koska sen tarve on sekä toiminnan tehokkuuden että taloudellisuuden kannalta ilmeinen myös nykyisessä aluehälytyskeskusjärjestelmässä.

Valtiosihteeri Timo Relanderin 9.3.1993 jul-

kaistussa selvitysmiehen raportissa kuntataloudesta esitetään mm. että yleisperiaatteena tulisi olla, että valtiolle tulisi keskittää perusturvaa, toimeentuloturvaa ja turvallisuutta koskevat tehtävät. Kokeilussa saataisiin perusteita arvioida hätäkeskustoiminnan soveltumista kokonaisuutena valtion tehtäväksi tämän yleisperiaatteen mukaisesti.

Valtioneuvoston aluehallinnon kehittämistä tutkimaan asettama selvitysmies Jukka Hirvelä esitti raportissaan kuntien ja valtion työnjaon uudistamista eräiden asioiden osalta asianomaisten ministeriöiden ja kuntien yhteistyönä. Eräänä selvityskohteena hän mainitsee pelastustoimen valtiollistamisen ja siinä ensisijaisena kohteena alueellisen hälytystoiminnan. Hätäkeskuskokeilun tulos olisi raportissa edellytetty selvitys.

4. Esityksen vaikutukset

4.1. Taloudelliset vaikutukset

Kokeilun käynnistämiseksi tarpeellisten laitteistojen ja järjestelmien sekä toimitilojen suunnitteluun ja hankintaan arvioidaan tarvittavan sekä vuonna 1994 että vuonna 1995 12 miljoonaa markkaa. Kokeiluhätäkeskusten vuosittaisiksi käyttökustannuksiksi arvioidaan vuosina 1996—2000 noin 10 miljoonaa markkaa. Hätäkeskuskokeiluun osoitettavista varoista suoritetaan kokeilun aikana myös muualle kuin poliisin toimitilojen yhteyteen sijoitettujen keskusten poliisihenkilöstön palkkausmenot.

Esityksen pääasialliset kokonaistaloudelliset vaikutukset syntyvät, mikäli kokeilun tulosten perusteella maahan luodaan keskitetysti suunniteltu viranomaisten yhteinen hätäkeskusverkko nykyisten aluehälytyskeskusten ja poliisin hälytyskeskusten tilalle. Säästöt syntyvät keskitetystä suunnittelusta ja toteuttamisesta sekä siitä, että kehitettävä järjestelmä voi toimia tehokkaasti vähemmällä henkilömäärällä kuin nykyiset aluehälytyskeskukset ja poliisin hälytyskeskukset yhteensä. Poliisin osalta toiminnasta arvioidaan saatavan säästöä kuitenkin vain, mikäli hätäkeskushenkilöstö voi suorittaa poliisin nykyisten hälytyskeskusten oheistointoja.

Kuntatalouteen järjestely vaikuttaa niin, että kunnat vapautuvat aluehälytyskeskusten perustamis- ja ylläpitovelvollisuudesta. Ne vapautuvat myös uuden aluejaon ja laitteistojen ajan-

mukaistamisen johdosta tarpeellisista uusimiskustannuksista. Näiden kustannusten määrä riippuisi siitä, minkä taseisia ja kuinka hyviä teknillisiä ratkaisuja keskuksiin valittaisiin. Nykyisten aluehälytyskeskusten perustamiskustannukset ovat vuoden 1992 rahanarvoon muutettuina olleet noin 140 miljoonaa markkaa, mutta nykyaikaista tekniikkaa hyödyntävien uusien aluehälytyskeskusten perustaminen erillisinä hankkeina tulisi ilmeisesti useita kertoja kalliimmaksi.

Uuden keskitetysti suunniteltavan hätäkeskusjärjestelmän täsmällisiä kustannuksia ei voida arvioida. Valittavat tekniset perusratkaisut ja niiden hintaluokka täsmentyvät vasta suunnittelun ja erilaisten selvitysten myötä ja tarjouskilpailujen jälkeen. On kuitenkin ilmeistä, että keskitetty suunnittelu ja toteuttaminen tulisi olemaan edullisempaa kuin keskusten toteuttaminen erillisinä kunnallisina hankkeina.

Esityksen mukaisen kokeilun suoranaisena taloudellisena vaikutuksena olisi kokeilualueiden kuntien vapautuminen aluehälytyskeskusten ylläpitovelvollisuudesta kokeilun ajaksi. Kunnille tästä syntyvä säästö otettaisiin huomioon määrättäessä kuntien valtionosuuslain (688/92) mukaisia kuntien yleisiä valtionosuuksia.

Nykyisten aluehälytyskeskusten tekninen vanhentuminen edellyttää, että niiden uudistaminen aloitetaan ensi tilassa. Uudistamisen suorittaminen keskitetysti on taloudellisesti ja toiminnallisesti edullista. Laaja uudistaminen edellyttää valittavien ratkaisujen kokeilua, joka olisi aloitettava niin pian kuin mahdollista. Sen vuoksi ehdotetaan, että kokeilun käynnistämiseksi tarvittavat varat otettaisiin valtion vuoden 1994 talousarvioon ja kokeilun sisältäessä poikkeuksia lailla säädettyyn kuntien ja valtion tehtäväjakoon, siitä säädettäisiin vuoden 1994 alussa voimaan tulevalla lailla.

4.2. Organisaatio- ja henkilövaikutukset

Kokeilun toteuttamisesta huolehtisi sisäasiainministeriö yhdessä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa nykyisin ministeriöiden palveluksessa olevalla henkilöstöllä käyttäen tarvittaessa asiantuntijapalveluja.

Kokeiluhätäkeskusten henkilöstön pääosa voitaneen rekrytoida kokeilualueilla toimivien aluehälytyskeskusten ja poliisipiirien henkilöstöstä. Pääosa kokeiluhätäkeskuksiin työskente-

lemään siirtyvistä henkilöistä saanee virkavapautta vakinaisista tehtävistään. Tavoitteena tulisi olla, että siirtyvän henkilöstön palvelusuhteen ehdot ja eläke-etuudet eivät heikenny.

Uuden valtakunnallisen hätäkeskusjärjestelmän luomisen yhteydessä hätäkeskustehtäviä suorittavan henkilöstön määrä vähentynee jonkin verran. Tällöin osa hätäkeskuksiin liittyvien viranomaisten nykyisistä päivystystehtäviä suorittavista henkilöistä voidaan siirtää näiden viranomaisten muihin tehtäviin. Hätäkeskusten hoidettavaksi mahdollisesti otettavat tuloa tuottavat valvonta- ja päivystystehtävät mahdollistavat hälytyskeskushenkilöstön pääosan työskentelyn jatkamisen myös uuden järjestelmän mukaisissa hätäkeskuksissa.

5. Asian valmistelu

5.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Sisäasiainministeriö asetti vuonna 1988 työryhmän laatimaan selvityksen palo- ja pelastustoimen hälytysaluejaon tarkistamiseen liittyvistä viestiteknisistä järjestelyistä ja niiden kustannuksista. Työryhmä esitti 28 päivänä helmikuuta 1989 jättämässään selvityksessä muun muassa, että maakunnallisten hälytyskeskusten malli näytti mahdolliselta ja tarkoituksenmukaiselta useimmissa lääneissä ja suositteli, että ne otettaisiin tavoitteeksi.

Palo- ja pelastustoimen ja poliisin hälytyskeskusten yhteistoimintaa ja toimintojen yhdistämismahdollisuuksia selvittämään sisäasiainministeriö asetti vuonna 1990 uuden työryhmän. Työryhmä esitti hälytysaluejaon muuttamista niin, että maahan olisi tullut 57 hälytysalueen asemesta vain 24 hälytysaluetta, että sisäasiainministeriö tekisi periaatepäätöksen aluehälytyskeskusten ja poliisin hälytyskeskusten yhdistämisestä ja että yhdistettyä keskusta ryhdyttäisiin kokeilemaan erikseen määrättävillä kokeilualueilla.

Hätäkeskustoiminnasta on laadittu hanke-esitutkimus. Osana tutkimusta suoritettiin laajakohtainen hälytyskeskustoiminnan eri osa-alueille ulottunut kyselytutkimus.

Projekti esitti, että uuden hälytysaluejaon toteutumisen yhteydessä maahan tulisi luoda viesti- ja tietojärjestelmiltään yhtenäinen valtakunnallisen kokonaisuuden muodostava hätäkeskusverkko, joka tarjoaisi kansalaisille yhdestä hätänumerosta palveluja kaikenlaisissa

hätätilanteissa ja jota hyödyntäisivät kaikki apua antavat viranomaiset. Projekti esitti myös, että uutta hätäkeskusjärjestelmää alettaisiin kehittää valtion viranomaisten johtamana projektina ja että sen kuluessa selvitetäisiin myös hallintokysymykset. Jatkoprojektin olennainen osa olisi kokeiluhätäkeskusten suunnittelu ja rakentaminen.

Varsinainen hätäkeskusprojekti käynnistyi keväällä 1993.

Projekti edellytettiin jaettavaksi osaprojekteiksi, joista yhdeksi johtoryhmä asetti hätäkeskusten hallintoa suunnittelevan osaprojektin.

Osaprojektin työryhmä tutki ja vertaili eri hallintomalli- ja kustannusvastuuvaihtoehtoja sekä uuden valtakunnallisen hätäkeskusjärjestelmän osalta kokonaisuutena että rajoitetun kokeilun kannalta.

Keskeisimmät selvitetty hallintomallivaihtoehtot olivat:

- nykyinen kunnallishallintoon nojautuva hälytyskeskusjärjestelmä,
- valtakunnallinen yritysmuotoinen järjestelmä,
- valtion liikelaitos,
- valtion teletoimen hoitama järjestelmä,
- maakuntahallinnon hoitama järjestelmä,
- teknisesti keskitetty ja hallinnonaloittain hajautettu järjestelmä,
- alueellisten telelaitosten hoitama järjestelmä ja
- hätäkeskustoimintaa hyödyntävien valtion viranomaisten yhteisesti ylläpitämä keskitetty järjestelmä.

Analyttisen tarkastelun perusteella ryhmä päätyi viimeksi mainitun vaihtoehdon mukaiseen ratkaisuun. Kun kokonaisprojektin kannalta kävi ilmeiseksi, että hanke edellyttää kokeilua, ryhmän työn tuloksena valmistui viimeksi mainittua vaihtoehtoa lähinnä oleva tämän esityksen mukainen ehdotus laiksi hätäkeskuskokeilusta ja siihen liittyvä ehdotus asetuksiksi hätäkeskuskokeilusta. Työryhmä oli esityksessään yksimielinen.

5.2. Lausunnot

Lakiluonnoksesta on saatu sisäasiainministeriön poliisiosaston, sosiaali- ja terveysministeriön, tietosuojavaltuutetun ja Suomen Palo- ja pelastusliiton lausunnot. Saadut lausunnot on otettu mahdollisuuksien mukaan huomioon.

Tietosuojavaltuutetun lausunnon johdosta hätäkeskustoiminnan tietosuojakysymykset on päätetty selvittää erikseen.

Valmisteluun ovat osallistuneet osaprojektissa edustettuina olleet viranomaiset ja yhteisöt,

sisäasiainministeriön kunta- ja aluekehitysosasto sekä projektin konsultteina toimivat Telekehityskeskus ja Valtion tietokonekeskus, minkä vuoksi niiltä ei ole pyydetty erikseen lausuntoa.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §. Pykälästä ilmenee lain tarkoitus. Koska aluehälytyskeskustoiminta on lailla säädetty kuntien tehtäväksi ja kokeiluhätäkeskustoiminta olisi valtion toimintaa, on kokeilusta säädetävä lailla. Aluehälytyskeskusten perinteisen toiminnan ja poliisin hälytyskeskustoiminnan yhdistämisen lisäksi hankkeessa kehitettäisiin sosiaali- ja terveysviranomaisten hätäkeskustoimintoja.

Kokeilun tavoitteena on saada käytännön kokemuksia siitä, onko tarkoituksenmukaista ja taloudellista yhdistää eri viranomaisten hätäkeskustoiminta pysyvästi koko maassa. Kokeiluhätäkeskuksen tehtävänä olisi yleisen hätäkeskustoiminnan, mihin kuuluu sosiaali- ja terveydenhuollon ilmoitusten vastaanottaminen, lisäksi myös muu onnettomuus- ja hätäilmoitusten ja poliisille tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen ja niiden edellyttämät hätäkeskukselle kuuluvat toimenpiteet. Kokeilu osoittanee, mitä etuja ja haittoja yhteistoimintaan liittyy ja sen aikana voitaneen esiintyviä ongelmia myös ratkaista. Saatavien kokemusten perusteella arvioitaisiin, onko yhdistäminen tarkoituksenmukainen ja taloudellinen ratkaisu ja päätettäisiin hätäkeskustoiminnan kehittämisestä.

Viranomaisten yhteistoimintakokeilun lisäksi kokeiluhankkeen keskeisenä sisältönä olisi pysyviksi tarkoitettujen tieto- ja viestijärjestelmien kehittäminen ja kokeilu.

2 §. Kokeilualueet on ollut määriteltävä palo- ja pelastustoimesta annetun lain mukaan määriteltynä hälytysalueina, koska kokeilun ulkopuolelle jäävässä osassa maata yleinen hätäkeskustoiminta jatkuu edelleen kunnallisena aluehälytyskeskustoimintana. Poliisin hälytyskes-

kusalueet on määrättävissä sisäasiainministeriön päätöksiin. Se tapahtunee siten, että ainakin alueen ulkorajat yhtyvät kihlakuntien rajoihin. Sisäasiainministeriö määrittelee kokeilualueet tarkemmin niin, että eri viranomaisten toiminnalliset tarpeet tulevat otetuiksi huomioon.

Pykälän 2 momentissa säädetään mahdollisuudesta ottaa kokeiluhätäkeskusten suoritettavaksi sellaisia tehtäviä, joista ne voivat saada tuloa. Nämä tehtävät eivät voisi olla niin kiireellisiä, ettei niitä voitaisi kiireellisessä hälytystehtävässä jättää myöhemmin suoritettaviksi. Näitä tehtäviä suorittava henkilöstö olisi koulutukseltaan varsinaista hätäkeskushenkilöstöä ja vuorottelisi varsinaisissa hätäkeskustehtävissä. Tilanteen niin vaatiessa he suorittaisivat ensisijaisesti varsinaisia hätäkeskustehtäviä. Järjestelyllä luotaisiin taloudelliset mahdollisuudet pitää keskuksissa jatkuvasti laajojen ja monitahoisten onnettomuuksien edellyttämä henkilöstö. Myös henkilöstön kokonaismäärä olisi suurempi kuin vain varsinaisia hätäkeskustoimintoja suorittavilla keskuksilla, mikä edesauttaisi lisähenkilöstön saamista työhön vapaavuorosta suuronnettomuustilanteissa.

Kokeilun määräaikaaisuudesta säädetään 3 momentissa. Riittävien kokemusten saamiseksi arvioidaan tarvittavan vähintään kolmen vuoden työskentely. Sitä ennen kulunee yksi vuosi toiminnan saamiseksi kaikilta osiltaan hyvin käyntiin. Kokeilun perusteella tehtäviin johtopäätöksiin ja niiden perusteella toteutettaviin hätäkeskustoiminnan järjestelyihin tarvittaneen myös vuoden aika, jolloin hätäkeskustoiminnasta kokeilualueilla huolehtivat kokeilukeskukset. Tämän vuoksi kokeilukeskuksen ensimmäistoiminta-ajaksi esitetään säädetäväksi viisi vuotta. Tämän ajan kuluessa olisi päätettävä jatkotoimista ja hätäkeskustoiminnan jatkamisesta kokeilualueilla. Jos kokeilusta saadaan

luotettavia tuloksia aikaisemmin, voitaisiin kokeiluakaa lyhentää. Asetuksella oikeutettaisiin sisäasiainministeriö päättämään kokeilun tarkemmasta kestosta. Asetuksella velvoitettaisiin sisäasiainministeriö ilmoittamaan kokeilualueiden kunnille vuotta aikaisemmin, jos niillä palattaisiin kuntien vastuulla olevaan aluehälytyskeskusjärjestelmään.

Kustannukset

3 §. Kokeiluhätäkeskusten perustamis- ja käyttökustannukset suoritettaisiin valtion varoista. Perustamiskustannuksiin sisältyisi keskuksien yhtenäisen laitteiston ja yhtenäisen tietojärjestelmän suunnittelu ja myös sisäasiainministeriön osallistuminen valtakunnallisen viranomaisradioverkon suunnitteluun.

Kunnilta säästytävät kustannukset otettaisiin huomioon kuntien yleistä valtionosuutta kuntien valtionosuuslain (688/92) mukaan määrätessä.

Viranomaiset

4 §. Kokeiluhanke olisi sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön yhteishanke. Hallintoteknisistä syistä sen toimeenpanijaksi säädetään 1 momentissa sisäasiainministeriö yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Asetuksessa säädettäisiin tarkemmin ministeriöiden yhteistoiminnan järjestelyistä.

Pykälän 2 momentissa säädetään kokeiluhätäkeskustoiminnan organisaatio. Sisäasiainministeriön tehtäväksi tulisi huolehtia keskusvirastotyyppisesti kokeiluhätäkeskustoiminnan valtakunnallisesta johtamisesta. Järjestely on tarpeen, koska sisäasiainhallinnossa ei ole muuta soveltuvaa valtakunnallista organia ja kokeilunäkökohdat tulevat parhaiten otetuiksi huomioon ministeriön johtaessa toimintaa. Kun kokeilussa on mukana vain neljä hätäkeskusta, järjestely arvioidaan hyvin mahdolliseksi. Mikäli kokeilu johtaa valtakunnalliseen valtion hätäkeskusjärjestelmään, on organisaatiokysymykset tutkittava uudelleen.

Toiminnallisesti kokeiluhätäkeskukset olisivat niiden viranomaisten alaisia, joiden tehtäviä ne hoitaisivat. Tämän mukaisesti poliisi, palo- ja pelastusviranomaiset, sosiaali- ja terveysviranomaiset sekä muutkin keskusten toimintaa hyödyntävät organisaatiot antaisivat

keskuksille toimintaa koskevat pysyväismääräykset ja toimintatilanteissa tarvittavat käskyt.

5 §. Sisäasiainministeriö valvoisi valtion hätäkeskusten toimintaa erityisesti kokeilun toteuttamiseksi ja kehittäisi järjestelmää. Se huolehtisi tieto- ja viestijärjestelmien suunnittelusta ja ylläpitämisestä tavoitteena valtakunnallisten järjestelmien aikaansaaminen.

Erinäiset säännökset

6 §. Pykälässä on tavanomainen valtuutus antaa tarkemmat säännökset lain täytäntöönpanosta asetuksella. Siinä edellytetään myös, että kokeilun tarkemmasta kestosta laissa säädetyn enimmäisajan sisällä säädettäisiin asetuksella. Muista kuin aluehälytyskeskuksille lain mukaan kuuluvista viranomaistehtävistä säädettäisiin myös asetuksella. Järjestely mahdollistaisi muun muassa meri- ja lentopelastuspalvelun joidenkin tehtävien siirtämisen kokeiluhätäkeskuksille sen mukaan kuin se suunnittelun perusteella arvioidaan hyödylliseksi. Järjestely mahdollistaisi myös poliisille tulevien ilmoitusten jakamisen hätäkeskuksille tehtäviin hätäilmoituksiin ja poliisille suoraan tehtäviin ei-kiireellisiin ilmoituksiin, jos tällainen jako katsottaisiin tarpeelliseksi.

Pykälän 2 momentissa säädetään kokeiluhätäkeskusten henkilöstöasiat sisäasiainministeriön hoidettavaksi. Kokeilu saattaa edellyttää, että eri keskusten osalta kokeillaan erilaisia järjestelyjä ja että niitä kokeilun kestäessä voidaan muuttaa. Myös poliisihenkilöstön määräaikainen osallistuminen hätäkeskustööhön edellyttää joustavia järjestelymahdollisuuksia. Kun otetaan huomioon järjestelyn määräaikaisuus, ei ehdotettu järjestely vaarantane myöskään henkilöstön oikeusturvaa.

Pykälän 3 momentissa säädetään, että kokeiluun liittyvien tehtävien hoitamisesta sisäasiainministeriössä määrätään ministeriön työjärjestyksessä. Menettely on tarpeen muun muassa sen vuoksi, että kokeilua varten ei ole tarkoitus palkata ministeriöön lisähenkilöstöä ja sen vaatimat tehtävät on jaettava lähinnä pelastusosaston ja poliisiosaston nykyisen henkilöstön suoritettaviksi.

7 §. On tärkeää, että kokeiluhätäkeskuksia on suunnittelemassa ja käyttämässä aluehälytyskeskusten toimintaan hyvin perehtynyttä

henkilöstöä. Kokeiluhätäkeskuksiin siirtyvän henkilöstön palvelussuhteen ehtojen ei tulisi heikentyä.

Poliisin osalta järjestely edellyttää, että kokeiluhätäkeskuksiin määräaikaan virkoihin siirtyvälle poliisihenkilöstölle myönnetään virkavapautta heidän vakinaisista viroistaan.

Eduskunnalle on vuonna 1993 annettu hallituksen esitykset valtion eläkelainsäädännön muutoksista (HE 96/1993 vp) ja kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta (HE 80/1993 vp) niin, että julkisen hallinnon eri eläkejärjestelmistä saatavien eläkkeiden maksun alkamisen yhtenäisestä, alkamisajasta luovuttaisiin ja eläkkeensaaja menettäisi aikaisemmin toisessa eläkejärjestelmässä kertyneen lisäeläketurvan.

Koska eläke-etuuksien perusteet ovat lain-säädännöllä järjestettäviä asioita eikä niistä voida henkilöjärjestelyjen yhteydessä sopia, ehdotetaan laissa säädettäväksi järjestely, jonka tarkoituksena on, ettei siirtyminen heikentäisi aluehälytyskeskuksista tulevalle henkilöstölle aikaisemmin kunnallisessa palveluksessa kertynyttä eläketurvaa.

8 §. Pykälään on otettu tavanomainen voimaantulosäännös.

9 §. Palo- ja pelastustointa koskevissa säädöksissä on eräitä aluehälytyskeskuksia koskevia toiminnallisia säännöksiä. Sisäasiainministeriö voi määrätä sopivan aluehälytyskeskuksen toimimaan lääninhälytyskeskuksena. Valtio on velvollinen järjestämään ja pitämään yllä aluehälytyskeskusten väliset sekä niiden ja lääninhallitusten väliset yhteydet. Lääninhallitusten tulee ohjata ja valvoa läänin- ja aluehälytyskeskusten toimintaa. Aluehälytyskeskuksen tulee toimia tarvittaessa palo- ja pelastustoimen, pelastuspalvelun ja väestönsuojelun viestija johtokeskuksena. Sen asiana on myös tar-

vittaessa huolehtia väestön varoittamisesta onnettomuuksista ja muista vaaratilanteista. Lääninhälytyskeskuksena toimiessaan aluehälytyskeskus on lääninhallituksen johto- ja viestikeskus ja tässä tehtävässään lääninhallituksen välittömän käskyvallan alainen. Kaikki nämä järjestelyt on tarpeen ulottaa myös kokeiluhätäkeskuksiin. Näin ehdotetaan meneteltäväksi säätämällä, että mitä ennen lain voimaantuloa on säädetty aluehälytyskeskuksista, koskee lain voimaantultua soveltuvin osin myös kokeiluhätäkeskusta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Ehdotetun lain 6 §:n nojalla annettaisiin asetus hätäkeskuskokeilusta. Luonnos asetukseksi on tämän esityksen liitteenä.

Lain 6 §:n 2 momentin mukaan sisäasiainministeriö määräisi kokeiluhätäkeskusten henkilöstön ottamisesta ja sen kelpoisuusehdoista ja vahvistaisi kokeiluhätäkeskusten työjärjestykset. Näitä asioita koskeva valmistelutyö on tarkoitus suorittaa hätäkeskusprojektin yhteydessä ja niitä koskeva päätöksentekojärjestys määriteltäisiin sisäasiainministeriön työjärjestyksessä lakiehdotuksen 6 §:n 3 momentin mukaisesti.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

Lain tarkoitus ja soveltamisala

1 §

Kokemusten saamiseksi siitä, onko tarkoituksenmukaista ja taloudellista yhdistää viranomaisten hätäkeskustoiminta pysyvästi koko maassa, järjestetään palo- ja pelastustoimesta annetun lain (559/75) mukaisten aluehälytyskeskusten sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ja poliisin hälytyskeskustoimintojen yhdistämistä kokeilu sen mukaan kuin tässä laissa säädetään.

Kokeilun yhteydessä kehitetään ja kokeillaan myös hätäkeskustoiminnassa tarpeellisia tieto- ja viestijärjestelmiä.

2 §

Kokeilutarkoituksessa perustetaan neljä valtion hätäkeskusta, joiden toiminta-alueet ovat Keski-Suomen lääni, Pohjois-Karjalan lääni sekä Turun ja Porin läänissä Salon ja Oulun läänissä Jokilaaksojen palo- ja pelastustoimesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettut hälytysalueet. Niiden tehtävänä on yleisen hätäkeskustoiminnan lisäksi myös muu onnettomuus- ja hätäilmoitusten ja poliisille tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottaminen sekä niiden edellyttämät hätäkeskuksille kuuluvat toimenpiteet. Näistä hätäkeskuksista käytetään jäljempänä nimitystä kokeiluhätäkeskus.

Kokeiluhätäkeskusten tehtäviin voi kuulua myös muunlaisten ilmoitusten vastaanottaminen ja edelleen välittäminen.

Kokeilu toteutetaan määräaikaisena. Se päättyy viimeistään viiden vuoden kuluttua ensimmäisen kokeiluhätäkeskuksen toiminnan alkamisesta.

Kustannukset

3 §

Kokeilusta aiheutuvista kustannuksista vastaa valtio.

Kustannukset, joista kunnat kokeilun johdosta vapautuvat, otetaan huomioon määrättäessä kuntien valtionosuuslain (688/92) mukaista yleistä valtionosuutta.

Viranomaiset

4 §

Kokeilun toimeenpanee sisäasiainministeriö yhteistyössä sosiaali- ja terveysministeriön kanssa. Kokeiluun osallistuvien viranomaisten tehtävistä kokeilun toteuttamisessa säädetään tarkemmin asetuksella.

Hätäkeskusjärjestelmän muodostavat sisäasiainministeriö keskusviranomaisena ja kokeiluhätäkeskukset paikallisviranomaisina. Kokeiluhätäkeskus on hätäkeskustoimintoja koskevissa tehtävissään niiden viranomaisten alainen, joiden tehtäviä sen hoidettavaksi on säädetty. Muissa asioissa kokeiluhätäkeskus on sisäasiainministeriön alainen.

5 §

Sisäasiainministeriön tehtävänä on kokeilun ohjaus ja valvonta sekä hätäkeskusjärjestelmän yleinen kehittäminen. Ministeriö huolehtii kokeilun yhteydessä kehitettävän tieto- ja viestijärjestelmän rakentamisesta ja ylläpidosta.

Erinäiset säännökset

6 §

Tarkemmat säännökset tämän lain täytäntöönpanosta annetaan asetuksella. Asetuksella säädetään myös kokeilun tarkemmasta kestosta sekä kokeiluhätäkeskusten hoidettavaksi tulevasta muista kuin palo- ja pelastustoimesta annetun lain mukaan aluehälytyskeskuksille kuuluvista viranomais tehtävistä.

Sisäasiainministeriö määrää kokeiluhätäkeskusten henkilöstön ottamisesta ja sen kelpoisuusehdoista, vahvistaa keskusten työjärjestykset ja määrää tarvittaessa niiden henkilöstön virkapuvuista.

Kokeiluun liittyvien tehtävien hoitamisesta sisäasiainministeriössä määrätään ministeriön työjärjestyksessä.

7 §

Kokeiluhätäkeskuksiin kunnallisista aluehälytyskeskuksista siirtyvän sellaisen henkilöstön, joka on ollut kunnallisessa palvelussuhteessa vuoden 1992 päättyessä, eläkejärjestelyjen yh-

teensovittamisen osalta noudatetaan niitä säännöksiä, jotka olivat voimassa vuoden 1992 lopussa.

8 §

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 1994.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä sen täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin.

9 §

Mitä ennen tämän lain voimaantuloa annetuissa säännöksissä on säädetty aluehälytyskeskuksista, koskee tämän lain voimaan tultua soveltuvin osin myös kokeiluhätäkeskusta.

Helsingissä 11 päivänä lokakuuta 1993

Tasavallan Presidentti

MAUNO KOIVISTO

Sisäasiainministeri *Mauri Pekkarinen*

Asetus häätäkeskuksia koskevasta kokeilusta

Sisäasiainministerin esittelystä säädetään häätäkeskuksia koskevasta kokeilusta päivänä
kuuta 1993 annetun lain (/93) 6 §:n nojalla:

Kokeilun kesto

1 §

Hätäkeskustoiminta siirtyy kokeilualueilla kokeiluhätäkeskuksille sisäasiainministeriön määräämästä ajankohdasta lukien. Kokeilun päättämisestä määrää sisäasiainministeriö häätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetussa laissa (/) säädetyissä rajoissa. Jos aluehälytyskeskustoiminnan ylläpitovastuu kokeilualueilla palaa kunnille, on asiasta ilmoitettava niille vähintään vuotta ennen kokeilun päättämistä.

Kokeilun toteuttaminen ja ylin johto

2 §

Kokeilun toteuttaa sisäasiainministeriön pelastusosasto yhteistyössä poliisiosaston ja rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden kanssa.

Sisäasiainministeriö johtaa ja valvoo kokeiluhätäkeskusten toimintaa ja siihen liittyviä kehittämishankkeita. Viranomaisten yhteistoiminnan kannalta merkittävät päätökset tehdään johtoryhmässä, jonka puheenjohtajana on sisäasiainministeriön kansliapäällikkö ja jäseninä pelastusosaston, poliisiosaston ja rajavartiolaitoksen sekä sosiaali- ja terveystieteiden määräämät edustajat.

Kokeiluun liittyvästä pelastustoimen tieto- ja viestijärjestelmän kehittämisestä vastaa sisäasiainministeriön pelastusosasto.

Kokeiluhätäkeskukset

3 §

Kokeiluhätäkeskus on palo- ja pelastustoimesta annetun lain 6 §:ssä tarkoitettu hälytysalueella aluehälytyskeskuksen, poliisin hälytyskeskuksen, meripelastuspalvelun hälytyskeskuksen sekä sosiaali- ja terveystoimen hälytys-

ja viestikeskuksen tehtäviä hoitava valtion viranomaisen.

Kokeiluhätäkeskuksen tehtävänä voi olla:

1) ottaa vastaan yleisöltä hätä- ja onnettomuusilmoitukset, sairaankuljetustilaukset sekä poliisin toimenpiteitä koskevat pyynnöt;

2) arvioida ilmoitusten ja avunpyyntöjen sekä käytettävissä olevien muiden tietojen perusteella avun tarve;

3) hälyttää riittävä apu tai, jollei sitä katsota tarpeelliseksi, antaa ilmoittajalle ja avunpyytäjälle tieto tehdystä ratkaisusta ja aina tarvittaessa ohjeet siitä, miten tilanteesta tulee menetellä;

4) tukea ja avustaa pelastus- ja avunantotoimintaa sekä poliisin tehtävien suorittamista toimittamalla tarvittavia tietoja ja huolehtimalla toiminnan edellyttämistä ja sille käsketyistä ilmoitus- ja viestitystehtävistä;

5) ylläpitää ajan tasalla tiedot hälytysalueella käytettävissä olevista voimavaroista ja johtamisjärjestelyistä sekä niiden valmiudesta;

6) huolehtia väestön varoittamisesta äkillisissä vaaratilanteissa;

7) ylläpitää valmiutta erityistilanteissa perustettavan johtokeskuksen toiminnan käynnistämiseksi ja toimia tarvittaessa johtokeskuksen viestikeskuksena;

8) huolehtia poikkeusoloissa omien tehtäviensä lisäksi sille määrättävistä viestikeskustehtävistä, sekä

9) ottaa vastaan sovitua korvausta vastaan häätäkeskukselle soveltuvia muita ilmoituksia ja suorittaa niiden edellyttämiä viestitys- ja välitystehtäviä, jotka eivät haittaa sen toimintaa yleisenä häätäkeskuksena.

4 §

Tarkemmat määräykset kokeiluhätäkeskuksesta annetaan sen työjärjestyksessä.

Työjärjestyksen vahvistaa kokeiluhätäkeskuksen esityksestä sisäasiainministeriö.

5 §

Kokeiluhätäkeskuksessa on sisäasiainministeriön määräämä tehtävien edellyttämä henkilöstö.

toimintaa sekä vastata siitä, että hätäkeskus toimii tehokkaasti ja taloudellisesti sekä että sille asetetut tulostavoitteet saavutetaan.

6 §

Kokeiluhätäkeskuksen päällikkönä on sisäasiainministeriön tehtävään määräämä virkamies.

Kokeiluhätäkeskuksen päällikön tehtävänä on johtaa, kehittää ja valvoa hätäkeskuksen

Voimaantulo

7 §

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994.

